

توامانی عدالت و پیشرفت در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت

سیدمحمدجواد قربی^۱

چکیده:

تأملی بر نحله‌های مختلف فکری، نمایانگر آن است که توجه صرف به مظاهر فیزیکی از اقتصاد و ناخشنودی از وضع موجود اجتماع، ضرورت بازخوانی مفهوم عدالت را ایجاب کرد و منجر به ارائه تعریفی مکانیکی از آن تحت عنوان تساوی و پیدایش مفهومی به نام پیشرفت شد. در این راستا، طراحی و تدوین الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت برآمده از نیازها و خواست‌های جامعه ایرانی است و منبعث از فرهنگ ارزشی و اسلامی است. یکی از مباحث عمده و مهم در این الگو، جایگاه عدالت است و اهمیت عدالت در این الگوی پیشرفت به حدی است که می‌توان این الگو را عدالت پیشه دانست و ادعان داشت که عدالت از پایه‌ها و ارکان مهم این الگوی منبعث از اسلام است. زمانی این الگوی پیشرفت به موفقیت دست خواهد یافت که در پیشرفت به این مؤلفه مهم یعنی عدالت توجه شود و در تمامی ارکان الگو بارز و نمایان باشد. الگوی مطرح شده بدون عدالت هیچ جایگاه و ارزشی ندارد و محکوم به شکست و دستاوردهای منفی و مادی است. بنابراین عدالت نظام مند، از عوامل اساسی کارآمدی الگوی پیشرفت است و عدالت در مدیریت راهبردی نظام ملی از اهمیت زیادی برخوردار است. پژوهش حاضر مترصد بررسی عدالت و مکان سنجی آن در الگوی پیشرفت است و در این مسیر با مذاقه در کلام رهبری به روش اکتشافی و تحلیلی، خواهان بررسی پیوستگی عدالت و پیشرفت است.

کلیدواژه‌ها: عدالت، پیشرفت، الگوی اسلامی - ایرانی.

مقدمه:

فقدان الگوهای اثباتی مشخص از مفهوم عدالت و به تبع آن توسعه، خود باعث فروکاستن بیشتر این واژگان و سوق دهی آن‌ها به سوی تعریف مبتنی بر اجزاء در هر یک از زیر بخش‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و معرفی شاخص‌هایی برای هر جزء شد. ابهام در دورنمای مشخص از عدالت و پیشرفت که ناشی از خلاء مفهومی و تعریفی از این واژگان بود، منجر به ارائه شاخص‌های تساوی جویانه در قلمرو توسعه اقتصادی گردید. (قاسمی و میرزایی، ۱۳۹۰: ۱۶۱) اما با این وجود، بحث‌های

^۱. کارشناسی ارشد اندیشه سیاسی اسلام پژوهشکده امام خمینی (ره) و انقلاب اسلامی.

آکادمیک درباره توسعه همچنان با مشکلاتی همچون ایده پردازی مواجه هستند و این که مفاهیمی از این دست دارای گرایش‌های ارزشی و تجویزی هستند و برآمده از بطن فرهنگی خاص هستند. پس باید به تأمل در باب مفهوم توسعه بپردازیم و در آن مذاقه نمائی‌ام. کارهای بزرگ از ایده پردازی آغاز می‌شود و این ایده پردازی کاری نیست که در اتاق‌های در بسته و در خلاء انجام بگیرد. باید فکرهای گوناگون، اندیشه‌های گوناگون با آن سروکار پیدا کنند، تماس پیدا کنند تا آنچه محصول کار هست، یک چیز علمی و منطقی به وجود بیاید. پس جان کلام این است که ما باید توسعه و پیشرفت را بازشناسی کنیم و ببینیم برای کشور ما و برای جامعه ما، مدل پیشرفت چیست؟ اسلام به عنوان کامل‌ترین دین در خصوص روش پیشرفت، در بردارنده دقیق‌ترین مبانی و اصول علمی است. بسیاری از اکتشافاتی که در حوزه علم اقتصاد، غربی‌ها به آن می‌بالند، ۱۴۰۰ سال قبل در قرآن کریم آمده است و می‌توان آن‌ها را در بیانات پیامبر اسلام (ص) و ائمه معصومین (ع) یافت و در نظام جمهوری اسلامی و تجهیز به علوم، فنون، اندیشه‌های نوین و آینده نگری بر مبنای عدالت و پیشرفت که شعار دهه چهارم انقلاب اسلامی است نیز یک اصل کلیدی و امری حیاتی به شمار آمده و بر این اساس، اندیشه‌های راهبردی برای تدوین الگوی اسلامی - ایرانی یک ضرورت است و به بیانی دیگر، انقلابی دیگر در مسیر پیشرفت و تعالی نظام است. (حسن بیگی، ۱۳۹۰: ۱) در این تکاپو، تعریفی که امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری از مبانی اهداف و شیوه‌های وصول به اهداف ارائه فرموده‌اند، نقطه عزیمت مطمئنی محسوب می‌شود. بی توجهی در این این گام، سبب پدیدار شدن سعی و خطاهایی در فرایند پیشرفت و تعالی انقلاب اسلامی طی دهه‌های گذشته شده است. (ایزدی، ۱۳۸۹: ۷۷) پس تدوین و اجرای یک الگوی مناسب از ضرورت‌های بنیادی برای رسیدن به تعالی و پیشرفت است. از بسترهای اصلی و پایه ای تدوین الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت، عدالت است و بدون آن، این الگو منتج به اهداف نمی‌شود.

۱. طرح مساله:

ارتباط پیشرفت با عدالت مسئله ای است که تعمق در مورد آن در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت بسیار ضروری است. از یک سو این نظر مطرح است که عدالت جزئی از پیشرفت است و به دلیل اهمیت آن از اهمیت پیشرفت جدا شده و در کنار آن ذکر شده است. از سوی دیگر نیز این نظر مطرح است که تأکید توأم بر این دو به دلیل ضرورت طراحی الگویی است که تعارض بین پیشرفت و عدالت را رفع کند. نظرات دیگری نیز در این مورد قابل بحث است که باید به دقت مورد بررسی قرار بگیرد. به هر حال توسعه مادی و کمی به تنهایی مطلوب یک جامعه انسانی نیست بلکه ضرورت دارد که بهبود متوازن به صورت عادلانه در جامعه نمودار شود. بحث عدالت همواره یک بحث هنجاری و ارزشی

تلقى می‌شود، در نتیجه در الگوی پیشرفت که ارزش مدار و اخلاق گرا است، نسبت پیشرفت و عدالت تعارض نخواهد بود زیرا بر خلاف فضای متعارف، هدف نهایی این دو متفاوت نخواهد بود. جوامع غربی توجه به ارزش‌های اخلاقی را در راه دست‌یابی به توسعه همراه با عدالت دست‌کم می‌گیرند. اما در الگوی پیشرفت، برآورده شدن عدالت آسان‌تر خواهد بود چرا که حاکمیت اخلاق در الگوی پیشرفت ضروری است. بنابراین رشد و پیشرفت برای جوامعی که این مبانی معرفتی را ندارند، تعالی و پیشرفت به معنای واقعی نخواهد بود. از سوی دیگر توسعه، جدای از اخلاق و معنویت مطرح می‌شود و در آن به ساحت ماورایی انسان کمتر توجه می‌شود. الگوی پیشرفت در مقابل این دو نقص اصلی مطرح می‌شود. (حسن بیگی، ۱۳۹۰: ۱۶۱-۱۶۰) تفاوت الگوی پیشرفت با الگوی توسعه در این است که؛ اولاً پیشرفت متأثر از شرایط تاریخی، اجتماعی، جغرافیایی زمانی و مکانی هر کشور است. به بیان روشن‌تر مبانی معرفتی در الگوی پیشرفت باید لحاظ شود. ثانیاً به جنبه‌های روحانی و معنوی انسان در پیشرفت توجه می‌گردد.

عدالت به عنوان یک آرمان مقدس انسانی نیز یکی از اصلی‌ترین اهداف جامعه است و باید در کنار پیشرفت بر آن تأکید شود. هم‌جهتی بین پیشرفت و عدالت به دلیل محتوای ارزشی این دو مفهوم، زمینه را برای تحقق توأم پیشرفت و عدالت فراهم می‌کند. تحقق توأم پیشرفت و عدالت نیازمند ایجاد یک برنامه پژوهشی و عملیاتی در این زمینه است. در گام اول باید مختصات الگوی نظری پیشرفت و عدالت فراهم شود و علاوه بر این، مشخص کردن رابطه عدالت و الگوی اسلامی - اسلامی پیشرفت نیز باید مورد توجه قرار گیرد. (همان: ۲۶۱) بنابراین در مهندسی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت چند مؤلفه و مفهوم بسیار اساسی نهفته است و اولین اصل عدالت است. مهندسی الگو باید در تمام مراحل این اصل اصیل را نصب العمین خود قرار داده و در جزء جزء مسیر اعم از طراحی، اجراء و نظارت، این اصل در اولویت قرار گیرد و هر حرکت خود را با ملاک قرار دادن این اصل از دیدگاه مکتب اسلام عملیاتی نماید. (امینی و خسروی، ۱۳۹۰: ۸۱) عدالت در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت دارای هدفی است که این هدف به سعادت انسان و تقرب ایشان به ذات الهی تعبیر می‌گردد که دارای مختصات منحصر به فرد خود می‌باشد. در جامعه آرمانی مهدوی، نیل به هدف توأم با عدالت قرین می‌باشد. از آنجا که نظام اسلامی زمینه ساز شکل‌گیری حکومت جهانی خواهد بود، الگوی پیشرفت نیز در همخوانی با این مسیر تبیین می‌گردد. البته در طراحی این الگو باید زیرساخت‌های جهانی عدالت را محور کار قرار داد که اعتقاد به مهدودیت و ولایت فقیه به عنوان نماد اعتقاد عملی به آن، زیرساخت اساسی و پایه می‌باشند.

لذا در دنیای واقع به منظور استحکام بخشی و فراگیر سازی این حقیقت در جامعه، توجه به ماهیت نرم افزاری مؤلفه‌های فرهنگی حائز اهمیت می‌باشد که نقشی راهبردی در حرکت دهی به الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت مبتنی بر عدالت خواهند داشت. (امینی و خسروی، ۱۳۹۰: ۱۰۳) برای اینکه بحث جایگاه عدالت در الگوی پیشرفت اسلامی بهتر مشخص شود به بررسی اکتشافی در آراء مطرح کننده الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت می‌پردازیم.

۲. وظیفه مسئولان در برپایی عدالت و پیشبرد الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت

عدالت از چنان اهمیتی برخوردار است که مقام معظم رهبری همگان را به برپایی آن ارشاد می‌نمایند و در این مسیر، مسئولان نظام از جایگاه مناسبی برخوردار هستند. ایشان می‌فرمایند:

«مهم‌ترین وظیفه مسئولان کشور این است که در جامعه عدالت را معنا ببخشند تا مردم عدالت را احساس کنند، عدالت در قانون، عدالت در قضا، عدالت در تقسیم منابع حیاتی کشور، عدالت در برخورداری‌ها و دسترسی‌های همه افراد به امکانات کشور. کشور ما امکانات زیادی دارد، این امکانات می‌تواند یک جامعه مرفه و پیشرفته و توسعه یافته را برای ملت ایران ایجاد کند. منتها شرط اصلی این است که در استفاده از این منابع، عدالت رعایت شود. نظام جمهوری اسلامی پرچم عدالت را بلند کرده است، مردم هم مجذوب همین شعار بسیار مهم و اساسی هستند. نظام جمهوری اسلامی موظف است در همه مراحل، عدالت را تأمین کند و مردم نقاط مختلف کشور و قشرهای گوناگون جامعه را از منابع حیاتی کشور برخوردار سازد. این، وظیفه اساسی است.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۶/۴/۲۵)

در بیانات فوق سه نکته اساسی وجود دارد و آن‌ها این هستند که

اولاً؛ برپایی و اجرای عدالت در راستای الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت، از وظایف اصلی مسئولان کشور است و آن‌ها باید تمام تلاش خویش را برای استقرار عدالت انجام دهند.

دوماً؛ عدالت باید در ابعاد گوناگون انجام شود تا الگوی پیشرفت کارآمدی لازم را داشته باشد و نگاه تک بعدی به عدالت، مانع پیشرفت الگو می‌گردد.

سوماً؛ با رعایت عدالت همه جانبه در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، رشد، رفاه مادی و معنوی و پیشرفت برای تمام آحاد ملت فراهم می‌گردد.

۳. اصالت عدالت در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت:

اسلام و آموزه‌های دینی همواره بر عدالت به عنوان یک اصل اساسی تأکید داشته‌اند و حتی یکی از فلسفه‌های وجودی ارسال پیامبران و اولیاء الله، همین برپایی عدل در میان اجتماع مردم می‌باشد. در

این راستا، از آنجایی که الگوی پیشرفت منبعث از آموزه‌های اسلامی است، پس بر این اصل اساسی یعنی عدالت توجه ویژه ای دارد. مقام معظم رهبری در این راستا می‌فرمایند:

«نظام اسلامی می‌فرماید: بالعدل قامت السموات و الارض. اصل، عدالت است. البته تولید ثروت هست. نظام اسلامی، یک جامعه فقیر نمی‌خواهد، یک ملت فقیر و یک درآمد عمومی ناچیز نمی‌خواهد. از ثروت‌ها استفاده می‌کند و علم را پیشرفت می‌دهد، منابع زیر زمینی را استخراج می‌کند، انسان‌ها را به رشد عقلانی می‌رساند، تجارت می‌کند و صنعت راه می‌اندازد. تاریخ اسلام نشان داد که اسلام به برکت همین احکام نورانی، در یک دوره طولانی، صاحب علم و صنعت در کل جهان بوده است اما جهت همه این‌ها عدالت است. ثروت هست اما باید عدالت در جامعه تضمین شود. برای عدالت، منتظر امام زمان هستیم پیغمبران آمدند، هم همه برای اقامه قسط آمدند؛ «لیقوم الناس بالقسط». این‌ها حرفه‌های خیلی پر معنایی است که قرآن به ما گفته، نهج البلاغه به ما گفته است و در روایات ائمه هم هست.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۷۶/۵/۱۲)

با این تفاسیر، برای دست یابی به پیشرفت در تمامی ابعاد در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت باید اصل عدالت را بهاء و ارزش داد تا الگویی متوازن و اسلامی تشکیل شود.

۴. توامانی پیشرفت با عدالت در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت:

پیشرفت مورد نظر الگوی اسلامی، دارای ابعاد و شاخص‌های متعددی است که هر یک حائز اهمیت هستند. (سیاهپوش، ۱۳۹۰: ۱۵۲-۱۰۳) اما آنچه پیشرفت را در الگوی اسلامی از توسعه در الگوی غربی متمایز می‌سازد، مقوله عدالت است به عبارتی دیگر، پیشرفت اسلامی با عدالت همراه است. رهبری در این خصوص می‌فرمایند:

«پیشرفت اگر با عدالت همراه نباشد، پیشرفت مورد نظر اسلام نیست. اینی که ما تولید ناخالص ملی را، درآمد عمومی کشور را به یک رقم بالایی برسانیم، اما در داخل کشور تبعیض باشد، نابرابری باشد، عده ای در فقر زندگی کنند، این آن چیزی نیست که اسلام می‌خواهد، این آن پیشرفتی نیست که اسلام می‌خواهد. باید عدالت تأمین بشود. به نظر ما عدالت، کاهش فاصله‌های طبقاتی است، کاهش فاصله‌های جغرافیایی است... هم فاصله‌های طبقاتی باید برداشته شود، هم فاصله‌های جغرافیایی باید برداشته شود و هم برابری در استفاده از امکانات و فرصت‌ها باید به وجود آید. همه آحاد کشور، آن کسانی که استعداد دارند، آن کسانی که امکان دارند، بتوانند از امکانات عمومی کشور استفاده کنند.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۸/۱/۱)

پس، اگر پیشرفت در الگوی اسلامی - ایرانی همراه و همقدم با عدالت نباشد، همان نتایج توسعه در کشورهای غربی را به همراه خواهد داشت.

۵. عدالت به مثابه یک ارزش در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت:

زمانی کارها و فعالیت‌ها در جامعه و حتی برپایی الگوی پیشرفت دارای ارزش است که همراه با عدالت باشد و به عبارتی دیگر، همه کارها و فعالیت‌ها در الگوی اسلامی پیشرفت برای اقامه عدل، ارزش پیدا می‌کند. مقام معظم رهبری در این خصوص می‌فرمایند:

«هدف ما، استقرار عدل در جامعه است، ما این را می‌خواهیم. همه کارها برای اقامه عدل، ارزش پیدا می‌کند. در جامعه نابرابر، اگر ثروت زیاد شد، به سود یک قشر و یک گروه از مردم است. اما در جامعه ای که برابری و عدالت جریان داشته باشد، به سود همه است. البته عدالت در همه جا به معنای برابری نیست. عدالت یعنی هر چیزی را در جای خود قرار دادن. این معنای عدل است. عدالت یعنی بر طبق حق عمل کردن و حق هر چیز و هر کس را به او دادن. این معنای عدالت است و برای جامعه لازم است. هدف این است که عدالت حاکم شود.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۷/۶/۲)

۶. اصالت عدالت و مفهوم بخشی به پیشرفت در الگوی اسلامی - ایرانی:

عدالت و پیشرفت در کنار یکدیگر قوام می‌یابند و پیشرفت بدون عدالت هیچ مفهومی ندارد و این عدالت است که به پیشرفت بار معنایی ایجابی می‌بخشد و در عین حال عدالت هم با پیشرفت معنا می‌یابد. این ارتباط و مفهوم بخشی در کلام رهبری مشهود است:

«بدون معنویت و بدون عقلانیت، عدالت تحقق پیدا نمی‌کند. اگر معنویت نشد، معنویت تبدیل می‌شود به ظاهرسازی و ریاکاری. اگر عقلانیت نشد، عدالت اصلاً تحقق پیدا نمی‌کند و آن چیزی که انسان تصور می‌کند عدالت است، می‌آید و جای عدالت واقعی را می‌گیرد. بنابراین معنویت و عقلانیت در تحقق عدالت شرط است. اما بدون عدالت، پیشرفت مفهومی ندارد و بدون پیشرفت هم عدالت مفهوم درستی پیدا نمی‌کند. باید هم پیشرفت باشد و هم عدالت. اگر بخواهید الگو شوید و این کشور برای کشورهای اسلامی الگو بشود، باید گفتمان حقیقی و هدف والایی که همه برای او کار می‌کنند، این باشد.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۸/۶/۱۸)

ایشان در جایی دیگر می‌فرمایند:

«ما پیشرفت را با عدالت با هم آوردیم، درست نقطه مقابل آن چیزی که در دنیای مادی امروز مطرح است. آن‌ها می‌گویند ما اگر بخواهیم در پیشرفت، رعایت این مسائل عدالت را بکنیم، آن پیشرفت به دست نخواهد آمد، بنابراین عدالت را می‌گذاریم بعد از آنکه پیشرفت را حاصل کردیم. اما ما می‌گوئیم نه، پیشرفت همراه با عدالت. در ذرات این پیشرفت، عدالت بایستی ملحوظ شده باشد.» (بیانات مقام معظم رهبری، ۱۳۸۸/۶/۱۸)

بنابراین، الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت همه توسعه محور است و هم عدالت محور. به عبارت دیگر، کاستی در یک بخش مشکلاتی را به همراه خود خواهد آورد. با بررسی مباحث فوق می‌تواند بیان کرد که جایگاه عدالت در الگوی پیشرفت، بسیار رفیع و حائز اهمیت است که بدون عدالت، این الگو ناقص می‌شود.

۷- ترسیم چشم انداز در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفتِ عدالت محور:

- تبیین نقش حفظ استقلال سیاسی نظام جمهوری اسلامی ایران در فرایند دست یابی به پیشرفت کشور،
- تبیین نقش فرهنگ کار و تلاش در پیشرفت کشور و چگونگی اعتلای وجدان کاری احاد فعال جامعه،
- تبیین نقش امید به آینده کشور در خودشکوفایی استعداد های جوانان و نوجوانان آینده ساز کشور و چگونگی تحقق آن،
- تبیین نقش نظام ملی نوآوری در فرایند پیشرفت کشور و چگونگی ترسیم و اعتلای اجزای نظام ملی نوآوری در کشور،
- چگونگی اثر بخشی فرایندهای تبدیل ایده محصول به تولید تجاری در کشور،
- تبیین نقش فرایندهای انتقال فناوری برای پیشرفت و استقلال کشور و سیاست‌های دست یابی به آن‌ها،
- تبیین نقش فناوری‌های اقتدار آفرین برای پیشرفت و استقلال کشور،
- تبیین نقش فناوری‌های دفاعی برای پیشرفت و استقلال کشور،
- تبیین نقش فناوری‌های بومی برای پیشرفت،
- تبیین چگونگی بهره مندی کشور از دستاوردهای علم و فناوری دنیا در عین مقابله با فرهنگ غربی و پرهیز از غرب زدگی،
- تبیین چگونگی اصلاح نظام تعلیم و تربیت و آموزش عالی،
- تبیین نقش ارزش‌های اسلامی در هر یک از فرایندهای توسعه ای برای پیشرفت کشور،
- تبیین نقش عدالت در شئون مختلف کشور داری و چگونگی تحقق عدالت همزمان با پیشرفت کشور،
- تبیین نقش نظم و انضباط اجتماعی در پیشرفت کشور و چگونگی تحقق آن،
- شناسائی توطئه های دشمنان نظام جمهوری اسلامی در حوزه‌های علم، فناوری، اقتصاد و... و راه‌های مقابله با آن،
- تبیین الگوهای پیشرفت توأم با عدالت در بخش‌های مختلف کشور و شاخص‌های شخصی سنجش آن،

- تبیین ویژگی‌های مطلوب علم و فناوری یک کشور پیشرفته عدالت محور،
  - تبیین ویژگی‌های مطلوب فرهنگی یک کشور پیشرفته عدالت محور (علی احمدی، ۱۳۹۰: ۱۰۲-۹۲)،
  - تبیین سطح سلامت اقتصادی، اجتماعی، فکری، معنویت و ایمان یک جامعه پیشرفته اسلامی و شاخص‌های سنجش آن،
  - تبیین ویژگی‌های مرکز حکومت اسلامی (ام القری اسلامی)،
  - تبیین ویژگی‌های مطلوب علم و فناوری، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، دفاعی و زیر ساخت‌های یک کشور پیشرفته عدالت محور و شاخص‌های سنجش آن،
  - تبیین الگوی توسعه بخش نفت، گاز، پتروشیمی، برق، انرژی‌های نو و هسته‌ای، فناوری اطلاعات و ارتباطات، حمل و نقل (هوایی، زمینی و دریایی)، آب، کشاورزی، معدن، بازرگانی، آموزش و پرورش، صنعت، آموزش عالی، پژوهش فناوری، فرهنگ و هنر، تربیت بدنی و ورزش، گردشگری و حفظ میراث فرهنگی، سیاست داخلی، بهداشت، ارتباطات جمعی، امور قضایی، آمار، بیمه رفاه و تأمین اجتماعی، دفاعی، نظم و امنیت عمومی و شاخص‌های سنجش پیشرفت آن‌ها. (علی احمدی، ۱۳۹۰: ۱۰۹-۱۰۲)
- البته علاوه بر موارد فوق می‌توان با کنکاش و تلاش‌های مضاعف، مؤلفه‌هایی دیگری را ترسیم کرد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات:

از مشکلات عدیده اقتصاد و توسعه در مدل‌های غربی، جدایی آن‌ها از عدالت است که این امر موجبات ناخشنودی و نارضایتی را فراهم آورده است. از این رو جمهوری اسلامی ایران نیازمند طراحی و اتخاذ الگویی جامع و کامل است تا علاوه بر همخوانی با عدالت و ارزش‌های اسلامی و فرهنگ بومی، ناکامی‌های مدل‌های توسعه در ایران را بعد از انقلاب اسلامی را جبران نماید و با خود حد مطلوب را فراهم آورد. الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، یک نقشه کامل و راهبردی است که به تمامی زمینه‌ها و ابعاد توجه دارد و از اسناد بالا دستی محسوب می‌شود و در عین حال از قابلیت انعطاف پذیری برخوردار است. این الگو که براساس فرهنگ بومی ایران و ارزش‌های اسلامی تدوین گردیده است دارای نگرش‌ها و تفکرات نوینی است که بدین شرح است: پیشرفت عدالت محور، پیشرفت مردم محور، رشد و پیشرفت اقتصادی برای توسعه انسانی در ابعاد مادی و معنوی، مردم سالاری بومی، مشارکت حداکثری مردم، پیشرفت پایدار به شکل آگاهانه، خود اتکایی نسبی، جهت‌گیری پیشرفت به سوی آینده و غیره. این الگو دارای مبانی معرفت‌شناسی، هستی‌شناسی و انسان‌شناسی است که برآمده از ارزش‌های اسلامی است. از مباحث با اهمیت در الگوی پیشرفت، عدالت و چگونگی اجرای آن است. در مسیر مهندسی و طراحی الگو، عدالت از اصول اساسی و پایه‌ای محسوب می‌شود تا جایی که الگوی مطرح شده بدون عدالت هیچ جایگاه و ارزشی ندارد و محکوم به شکست و دستاوردهای منفی

و مادی است. بنابراین عدالت نظام مند، از عوامل اساسی کارآمدی الگوی پیشرفت است و عدالت در مدیریت راهبردی نظام ملی از اهمیت زیادی برخوردار است. برای اینکه عدالت در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت تحقق یابد راهکارهایی ارائه می‌شود:

- بررسی و تبیین مفهوم عدالت و شاخص سازی آن،
- تدوین مقررات و قوانین مستحکم و کاربردی دارای ضمانت اجراء در خصوص اجرای عدالت،
- توجه به همه ابعاد عدالت در عرصه‌های اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی،
- تقویت حکومت دینی به عنوان عامل اصلی اجرای عدالت،
- آموزش و پرورش مناسب درباره اهمیت عدالت،
- شناخت آفت‌های عدالت و تلاش در جهت رفع آن‌ها،
- تشکیل نهادهای اجرایی مناسب و همگام با عدالت،
- ترویج ارزش‌های دینی (زیرا عدالت از ارزش‌های اصلی و پایه ای اسلام است)،
- تلاش در راستای افزایش تقوا در سطح جامعه و جلوگیری از فساد و فحشاء،
- ایجاد امنیت اجتماعی و اقتصادی،
- رشد فرهنگ کار جهادی،
- برخورد با خطاها و فساد مالی،
- رواج دادن خلیات مثبت،
- ارتقاء شأن اجتماعی علم و عالم،
- مبارزه با مصرف زدگی و اسراف،
- جلب مشارکت همگان برای حصول بهتر اهداف و ایجاد انسجام سیاسی،
- افزایش نظارت‌ها و پیگیری‌ها،
- ایجاد اصلاحات رفتاری در سطح جامعه،
- افزایش روحیه امید به آینده و افزایش دادن صبر و تحمل مردم،
- گسترش روحیه از خود گذشنگی، ب
- برنامه ریزی و سیاست گذاری برای گسترش عدالت در امر پیشرفت،
- افزایش روحیه خود باوری،
- داشتن نگاه چند بعدی به عدالت در الگوی پیشرفت،
- ایجاد سلامت دینی و اخلاقی مسئولان کشور و غیره.

منابع:

۱. امینی، سیدجواد و محمدرضا خسروی، (۱۳۹۰): «مؤلفه‌های فرهنگی-راهبردی الگوی پیشرفت عدالت محور»، پژوهش نامه علوم راهبردی، تهران، بهار.
۲. ایزدی، حجت الله (۱۳۸۹): «انقلاب اسلامی و تهدیدهای نرم در دو دهه اخیر»، فصلنامه مطالعات بسیج، سال سیزدهم، شماره ۴۸، پاییز.
۳. بیانات مقام معظم رهبری (۱۳۸۸/۱/۱): سخنرانی در مراسم و اجتماع زائران مرقد امام رضا (ع).
۴. بیانات مقام معظم رهبری (۱۳۷۶/۵/۱۲): سخنرانی در مراسم تنفیذ حکم ریاست جمهوری آقای سید محمد خاتمی.
۵. بیانات مقام معظم رهبری (۱۳۸۸/۶/۱۸): سخنرانی در دیدار اعضای هیئت دولت.
۶. بیانات مقام معظم رهبری (۱۳۸۷/۶/۲): سخنرانی در دیدار ریاست جمهوری و اعضای هیئت دولت.
۷. بیانات مقام معظم رهبری (۱۳۷۶/۴/۲۵): سخنرانی در دیدار با جمعی از فرماندهای و پرسنل نیروی انتظامی.
۸. حسن بیگی، ابراهیم (۱۳۹۰): «الزامات نظریه، قاعده و گفتمان در الگوی ترکیبی عدالت و پیشرفت در کشور»، پژوهش نامه علوم راهبردی، تهران، بهار.
۹. حسن بیگی، ابراهیم (۱۳۹۰): «طلیعه سخن»، پژوهش نامه علوم راهبردی، تهران: بهار.
۱۰. سیاهپوش، امیر (۱۳۹۰): الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در منظر رهبر معظم انقلاب اسلامی، تهران، آفتاب توسعه.
۱۱. علی احمدی، علیرضا (۱۳۹۰): پیش طرح الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت، تهران، تولید دانش.
۱۲. قاسمی، علی و روح الله میرزایی (۱۳۹۰): «آسیب شناسی الگوهای اقتصاد عدالت محور در پارادایم‌های غربی»، پژوهش نامه علوم راهبردی، تهران: بهار.

